

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

УДК 316.64

ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ТРАДИЦІЙ НА СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Тоюнда Олександр, студент 4 курсу

Керівник: кандидат педагогічних наук, професор Безлюдна В.І.

Рівненський державний гуманітарний університет

На сьогодні все частіше постає питання про рівність між чоловіком та жінкою. Думки різних людей часом діаметрально протилежні: від того, що повинна бути абсолютна рівність, до того що такої рівності принципово бути не може. Де ж знайти істину?

Протягом історії людства ми спостерігаємо неодноразову зміну суспільних устроїв, матриархат змінювався патріархатом. Але досить часто в історії ми можемо знайти згадки про явище, яке було властивим для будь-якого суспільства, а саме – пригнічення та дискримінація жінок.

Досягнення рівності між жінками та чоловіками є невід’ємною частиною процесу утвердження справжньої демократії. Демократія неможлива без усвідомлення і відчування особливостей статей. Вона не може ігнорувати особливості ресурсів та потреб будь-якої із статей – чоловіків чи жінок [1].

Розуміння рівності жінок і чоловіків, їх рівних прав і рівних можливостей є вихідною відліку гендерного підходу та гендерної оцінки соціальних явищ у цілому. В Україні, як і в інших державах, у політичний, правовий та суспільний лексикон поступово входить слово „гендер”.

Гендер – це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним та культурним контекстами буття і фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі [2].

Рівність прав – це наділення однаковими правами осіб жіночої та чоловічої статей у всіх сферах життя та забезпечення рівних умов їх здійснення [3].

Кожна сім’я створює власну мікрокультуру на основі загальносімейних цінностей, традицій, звичаїв, норм і правил поведінки. Шлюбна пара, розбудовуючи власний стиль життя, спирається при цьому на усталені в конкретному суспільстві норми, а

також ті, що запозичені з батьківських сімей і збагачені досвідом свого самостійного життя.

Сімейні традиції – це розподіл домашньої праці та обов'язків, звичайні прийняті в сім'ї норми, манери поведінки, звичаї і погляди, які передаються з покоління в покоління ". Всі ми живемо в соціумі, і всі правила, традиції і культура створені до нас. Сімейні традиції відрізняють те, що вони притаманні лише для конкретної сім'ї [4].

В даний час розподіл домашніх обов'язків на гендерній основі є симптомом триваючої гендерної нерівності та гендерно-рольової соціалізації.

Традиційний розподіл робіт по будинку може також сприяти підтримці низького статусу жінок. Очевидно, що людина, яка працює весь день і зобов'язана, повернувшись додому, готувати і робити прибирання, має більш низький статус, ніж той, хто працює весь день, але кому не доводиться виконувати ці обов'язки після повернення додому. Ми можемо тоді зробити висновок, що жінки дійсно повинні знаходитися в підлеглому положенні, інакше вони б не мали цей більш низький статус.

Теоретичний аналіз вітчизняних та зарубіжних праць дає можливість систематизувати наукові підходи до гендерної проблематики та визначити основні їх напрями, поліаспектність яких постійно розширюють і доповнюють галузеві науки, про що свідчать вже класичні праці з проблем статевої поведінки та біологічної статі І. Кона, О. Кочаряна, Дж. Мані. Дослідженню взаємодоповнення статей присвятили свої розвідки Р. Бейлз, Т. Парсонс, проблемі сексизму – Т. Говорун, О. Кікінежді, стандартизуванню тестів для вимірювання біполярних властивостей фемінності/маскуліності – Р. Кеттел, Д. Мошер, М. Сірків, оцінці гендерних ролей у сім'ї – І. Кон, гомосексуальній субкультурі – Дж. де Еміліо, І. Фрідман, концепції гомозабливої матері – І. Байбер, соціокультурним настановами та гендерним стереотипам – А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм, Дж. Хайд, проблемі невротичного розвитку під тиском гендерних стереотипів – Т. Купер, психоаналітичним дослідженням сексуальності – К. Абрахам, З. Фрейд, К. Г. Юнг.

Метою нашої роботи є вивчення психологічних закономірностей гендерної рівності та її детермінації сімейними традиціями.

У дослідженні застосовувались такі методики: спеціально розроблена нами роздаткове опитування студенської молоді;

опитувальник визначення гендерних стереотипів і взаємин у сім'ї; методика роліві очікування і домагання у шлюбі.

Результати експериментального дослідження: якщо підсумувати установку студентів стосовно цінності гендерної рівності на пізнавальному рівні - нестача відповідної інформації про значення соціального конструкту; на емоційному рівні - існуюча гендерна нерівність у декого зумовлює обурену чуттєву настанову; на біхевіоральному рівні - неготовність до певних змін, оскільки часто не вистачає попередніх компонентів: не вистачає відповідних умов на пізнавальному рівні, а на емоційному не широко розповсюджена.

Як і будь-яка теорія, теорія гендерно-статевої системи не є безперечною істиною, але вона розширює наш світогляд і є одним із кроків до більш широкого розуміння дійсності. І якщо не мотивувати населення зовнішніми чинниками - інформацією та гендерно-нейтральними образами, що уможливають відкриття нових можливостей, сприяють знищенню патріархальних стереотипів, - соціальний устрій майбутнього суспільства ще довгий час базуватиметься на гендерній нерівності, а стать залишатиметься біологічною долею, яка визначатиме ієрархічну позицію індивіда в суспільстві.

Література

1. *Власенко Н.С., Виноградова Л.Д., Калачова І.В. Гендерна статистика для моніторингу досягнення рівності жінок і чоловіків. - Київ, 2005.*
2. *Берн Ш. Гендерная психология. - СПб.: Питер, 2001. - 320 с.*
3. *Говорун Т.В., Кікінеджі О.М. Гендерна психологія. - Київ, 2004.*
4. *Бендас Т.В. Гендерная психология: Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2006. -431 с.*
5. *Процик Т.С. Традиції сучасної сім'ї. - Дніпропетровськ, 2004.*

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князєва А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20